

Червона книга України

Хогуля звичайна

- **Вигляд хохулі**

Хохуля невеличкого розміру (довжина тіла – до 20 см, такої довжини і хвіст). Мордочка видовжена. Має рухливий хоботок; хвіст довгий, сплюснутий з боків, він править тварині за кермо. Пальці на кінцівках з'єднані шкірястими плавальними перетинками; краї лап вкриті волосинками. Вушні раковини відсутні, а слухові проходи, як і ніздрі, прикриваються, коли звірок перебуває під водою. Зір слабкий, але чудово розвинений нюх і дотик.

- **Де живе**

Хохуля зрідка зустрічається в Україні, в заплавах Сіверського Дінця. Вона вибирає непересихаючі та непромерзаючі водоймища з повільною течією, добре розвиненою рослинністю, але сухими берегами.

- **Чим живиться**

Корм знаходить у водоймищах; живиться переважно безхребетними, кореневищами рослин, а взимку – дрібною рибою.

- **Спосіб життя**

Веде присмерковий спосіб життя. Від ворогів захищається речовиною із сильним мускусним запахом, що виділяється залозами, розміщеними біля основи хвоста.

- **Охороняється у Середньосеймському заказнику.**

Богомол

- **Вигляд**

Богомол – велика комаха завдовжки 40-70 см з подовженим тілом своєрідної будови. Дуже рухома голова з великими випуклими очима має майже трикутну форму, спрямована вниз і трохи назад. Це єдина комаха, яка може повертати голову назад і дивитися через плече. Його стегно довге і працює на зразок ножиць.

- **Де живе**

Можуть жити на деревах і нагадують на вигляд кору; інші мають паличкоподібну форму (забарвлення носить захисний характер).

- **Чим живиться**

Богомоли дуже ненажерливі й за свого життя поїдають величезну кількість комах. Вони ретельно пережовують шматочки, а потім випльовують твердий хітин.

- **Спосіб життя**

Богомол – хижак. Він може годинами сидіти, підстерігаючи свою здобич; при цьому передні ноги підняті вгору, гомілки складені в стегна, як лезо складеного ножа.

- **Охороняється в заповідниках України.**

Кіт лісовий

- **Вигляд**

Довжина тіла лісового kota близько 70 см, маса – до 6 кг. Голова невелика, короткоморда. Вуса білі, гола частина носа темно-червоного кольору. Вуха заокруглені, без китиць. Хвіст короткий, товстий.

- **Де живе**

Живе в глухих старих листяних лісах. Трапляється в Карпатах, на Закарпатті, Волино-Подільській височині.

- **Чим живиться**

Живиться переважно мишами полівками, але не відмовляється і від птахів, що гніздяться на землі. Також поїдає ящірок, рибу.

- **Спосіб життя**

У квітні-травні в кублах самка народжує від 3 до 6 сліпих безпорадних кошенят, які прозрівають через 10 днів. У жовтні ці малята розпочинають самостійне життя.

- **Охороняються у Карпатському і Дунайському біосферних заповідниках**

Зубр

Борсук

- **Вигляд**

Борсук за розміром як невелика собака. У нього короткі ноги, видовжена морда, куций хвіст та грубе хутро рудувато-сірого кольору. Ноги та живіт чорні. Голова біла, а з боків тягнуться 2 чорні смуги.

- **Де живе**

Живуть борсуки в норах. В одній норі може жити кілька років. Нора – це справжній лабіринт із багатьма ходами, гніздами й виходами. Крім того, борсук щороку риє і нові ходи – утворюючи, так звані, «борсучі містечка».

- **Чим живиться**

Живляться борсуки рослинним та тваринним кормом: комахами та личинками, жабами, ящірками, птахами та плодами. Люблять мед. Восени вони дуже жиріють, поїдаючи все (маса збільшується в 2 рази).

- **Спосіб життя**

Борсук любить поспати. Влітку спить цілий день, а взимку – цілодобово. Лише зрідка прокидається й блукає лісом. Це трапляється за відлиги або під час великої зливи, коли вода потрапляє в нору.

Пелікан

- **Вигляд**

Пелікани – великі птахи. Довжина тіла – 1,8 м, розмах крил – 2 м, маса – до 12 кг. Рожевий пелікан, бо має ніжний білувато-рожевий колір оперення. Вони мають спеціальне пристосування – еластичний стравохід зі шкіряним мішком, куди вміщується багато риби.

- **Де живе**

В Україні пелікан не гніздиться, але зустрічається на прольоті та влітку на чорноморському та зрідка азовському узбережжі.

- **Чим живиться**

Живиться виключно рибою. На полювання вилітають великими зграями. Плавають чудово. Літають рідко, але можуть подовгу парити в повітрі.

- **Спосіб життя**

Пристосовані виключно до водного способу життя: пальці в них з'єднані плавальною перетинкою, оперення щільне й густе, добре змащується жиром. Гніздяться колоніями до кількох пар.

Лелека білий

- **Вигляд**

Лелека болотний — птах з довгими ногами, довгою шиєю, великими потужними крилами та довгим дзьобом.

Довжина тіла — до 115 см, маса – до 4,5 кг.

- **Де живе**

В Україні живуть два види лелек: білий та чорний. Білий зустрічається по всій території України, а чорний – у Карпатах і Поліссі.

- **Чим живиться**

Живиться переважно жабами, дрібною рибою, комахами.

- **Спосіб життя**

Відпочивати лелека любить на одній нозі. Лелеки – обережні птахи, але в більшості живуть поруч з людиною. Селяться на дахах осель, навіть на опорах електропередач. Зимують лелеки в Африці та Південній Азії.

Жук-олень

- **Вигляд**

Незграбні, величезні, у блискучій чорній і червоно-коричневій броні. «Роги» самців не мають ніякого відношення до справжніх рогів. Це сильно розвинені верхні щелепи.

- **Де живе**

У середній смузі Європи.

- **Чим живиться**

Роги самців такі великі, що гризти або жувати ними неможливо; вони пристосовані тільки для турнірів. Тому самці можуть тільки збирати витікаючий із дерев сік. Самки ж легко прорізають кору на гілці, щоб дістатися до соку.

- **Спосіб життя**

Самка відкладає яйце в трухляву деревину якого-небудь пня. Личинка харчується потертю, глибоко вгризаючись у відмерлу деревину і перемелюючи її.

Жаба сіра

- **Вигляд**

Жаба сіра відрізняється від зеленої відсутністю малюнка на спині, темнішим забарвленням, великими розмірами, завдовжки до 20 см. Самки крупніші за самців. Шкіра грубозерниста. Брудно-білого, сірого кольору з плямами неправильної форми.

- **Де живе**

Жаба сіра населяє ліси, сади, є на полях. Але завжди селиться недалеко від лісових водоймищ.

- **Чим живиться**

Живиться комахами. Поїдають гусінь, жуків, павуків, дощових черв'яків, молюсків.

- **Спосіб життя**

Весною прокидаються рано і вже в першій декаді квітня поспішають до нерестового водоймища. Ікрометання відбувається протягом 1 тижня. Сірі жаби живуть 15-20 років. Сіра жаба – тварина з нічною активністю. Вдень активна тільки в дощову та похмуру погоду. Сіра жаба – корисна тварина і заслуговує особливої уваги.

Жовтопузик безногий

- **Вигляд**

Жовтопузик – одна з найбільших ящірок України. Її довжина – до 1 м. Тіло жовтопуза рівномірно видовжене, зовсім непомітно переходить у хвіст. Ніг у нього немає, голова як у звичайної ящірки.

- **Де живе**

Жовтопузи водяться в Криму. Вони люблять селитися на порослих чагарниками схилах гір, де їм легко ховатися.

- **Чим живляться**

Це дуже корисні плазуни, оскільки поїдають шкідників, а саме мишей та равликів. Жовтопуз може поживитись і гадюкою. Він долає її легко, незважаючи на отруйні укуси. Полює своєрідно – вхопивши мишу, починає крутитися доти, доки жертва знепритомніє.

- **Спосіб життя**

Ці ящірки дуже в'юнкі і весь час перебувають у русі. Деякі живуть навіть вдома у людей, полюючи на тарганів та павуків.

Бражник мертва голова

- **Вигляд**

Це один із найбільших метеликів. Розмах крил – близько 13 см. Тіло товсте, вкрите волосинками. Верхні крила – темно-бурі. А нижні – жовті з 2 чорними смугами. На грудях є малюнок, який нагадує людський череп із схрещеними кістками.

- **Де живе**

Зустрічається майже повсюдно в Україні, проте частіше в південних областях і Криму.

- **Чим живиться**

Живиться соком пораних дерев, висмоктуючи його за допомогою товстого хоботка. Любить мед, тому при нагоді намагається проникнути у вулик.

- **Спосіб життя**

Протягом року виводить 1-2 потомства. Довжина гусені – до 15 см. Цікаво, що «мертва голова» видає звуки: доросла гусінь пронизливо пищить.

Дрохва

- **Вигляд**

Це великий птах із довгими сильними ногами. Маса дрохви є найбільшою для птахів, що літають – до 16 кг - самці, а самки – до 8 кг. Навесні у них на голові виростають пір'їни-«прикраси». У дорослих птахів голова і шия попелясто-сірі. Низ тіла білий. Дзьоб прямий, темно-сірий, ноги - бурі.

- **Де живе**

Дрохви поширені в степах і деяких районах лісостепу. Взимку відкочовують недалеко на південь, лише в степу Криму мешкають цілорічно.

- **Чим живляться**

Воду дрохви не п'ють, задовольняючись рідиною, що отримують разом з їжею. Живляться переважно комахами та жабами, ящірками, дрібними гризунами.

- **Спосіб життя**

Птахи тримаються невеликими зграями або поодинокими парами й особинами. Дуже обережні, людей підпускають не ближче ніж на 200-300 м. Полювання на дрохв заборонено. Адже їх мало і це дуже корисні птахи.

Журавель сірий

- **Вигляд**

Журавлі – прегарні птахи. Тулуб у них довгий, шия – теж довга й тонка, а голова невелика. Ноги довгі й дужі, серповидні крила великі й довгі, а досить міцний дзьоб прямий і дещо сплющений з боків. Оперення у птаха сіре. Хвіст, частина голови і шиї, а також кінці крил – чорні. На голові зверху червона пляма.

- **Де живе**

На території України – тільки сірий журавель.

- **Чим живиться**

Живляться земноводними, дрібними комахами, черв'яками та невеличкими рибками. Проте головна їжа – насіння, бруньки, бульба й корінці.

- **Спосіб життя**

Журавлі товариські птахи. Легко приручаються. Живуть парами, люблять жити у злагоді. Дуже грайливі. Іноді виконують справжні танці.

Аполлон

- **Вигляд**

Це великий метелик. Розмах крил до 8 см. Один із найгарніших і найрідкісніших метеликів.

- **Де живе**

В Україні він зустрічається в Карпатах, на околицях Львова та Києва.

- **Чим живиться**

Живиться «заячою капустою» - очитком.

- **Спосіб життя**

Аполлон неїстівний, про що він попереджає птахів: лягає на спину й «демонструє» свої червоні цяточки. А ще у разі небезпеки, тручи ніжками об крила, видає звуки, що нагадують шипіння.

Куріпка сіра

- **Вигляд**

Куріпка сіра – цінний мисливський птах. Довжина тіла – до 30 см, маса – до 0,5 кг.

- **Де живе**

В Україні гніздиться скрізь, окрім Карпат і лісових масивів Полісся.

- **Чим живиться**

Живиться переважно насінням бур'янів, а в літній період – комахами.

- **Спосіб життя**

Птахи, потривожені людиною чи твариною, злітають у повітря і здатні пролетіти невисоко над землею від кількох десятків метрів до 500 метрів. І після посадки птахи не залишаються на місці, а продовжують рух бігом.

Вусач великий

- **Вигляд**

Комаха з плоским видовженим тілом, яке вкрите густими голубувато-сірими ворсинками. Розміри тіла – 3,5 см.

- **Де живе**

Живе на старих дубах. Звичайно заселяє ліси.

- **Чим живиться**

Жуки, що вийшли з лялечки, люблять квітки, виїдаючи серединку.

- **Спосіб життя**

Вусачі відкладають яйця в кору дерев. Личинки вгризаються в кору, а потім у деревину, де прокладають ходи.

Ропуха очеретяна

- **Вигляд**

Найменша з ропух України. Тіло завдовжки до 8 см.

Шкіра горбиста, зверху оливково-сіра з темними плямами і вузькою світлою смужкою вздовж середини спини.

- **Де живе**

Населяє сади, парки, піщані пагорби, поля.

- **Чим живиться**

Живиться переважно комахами.

- **Спосіб життя**

Тварина добре бігає, проте погано плаває і не стрибає.

Їжак вухатий

- **Вигляд**

Їжак – єдина тварина, що досить близько підпускає до себе людину, бо недобачає, а покладається на нюх. І коли вітер дме в протилежну сторону, він не чує наближення людини. Да і захист є – голки. І у нього вуха є.

- **Де живе**

Їжак вухатий мешкає в степах Донецької та Луганської областей – на схилах, ярах. Живе в норах.

Чим живиться

Переважно шкідливими комахами та слимаками, руйнує гнізда й винищує виводки гризунів.

- **Спосіб життя**

На полюванні їжак меткий і спритний, полює вночі.

Бабак

- **Вигляд**

Бабак – степовий гризун, що важить до 5-6 кг, живуть родинками.

- **Де живе**

У наш час збереглися невеликі ізольовані колонії цих тварин (Великобурлуцький район Харківської області). Це державний заказник, де зберігають бабака – сучасника мамонта.

- **Чим живиться**

Живиться дуже своєрідно. Він ніколи не їсть всю рослину: в одному місці відкусить стеблинку, в іншому – листочок.

- **Спосіб життя**

Набирають ваги за літо, запасуються власним жиром, входи щільно заліплюють сумішшю глини і впадають в сплячку. Сплять всю зиму, прокидаються навесні.

Афаліна чорноморська

- **Вигляд**

Афаліна чорноморська – дельфін середньої величини: довжина тіла від 2 до 3 метрів. Маса – до 200 кг. Верхня частина тулуба темно-бурого кольору. Нижня – світло-сіра або біла. Тіло обтічне, торпедовидне. Мордочка видовжена, голова плавно переходить у тулуб. Хвіст надзвичайно гнучкий, рухливий, закінчується широкими горизонтальними лопатями. Він виконує роль двигуна.

- **Де живе**

Живуть афаліни осідло або мандрують зграйками по 6-10 осіб. Тримаються прибережної зони (особливості живлення).

- **Чим живиться**

Основний корм – придонна риба (камбала, скати, пікша...), рідше – молюски, ракоподібні.

- **Спосіб життя**

Орієнтуються у воді та спілкуються між собою завдяки здатності до ехолокації. Можуть знаходити здобич навіть уночі. Тривалість життя – до 30 років.

- **Охороняється в заповідниках України.**
